

כדי לנצל את הסיכוי הקטן ביותר לדור המשך. בעדרים בעלי התעברות טובה בתקופת החורף והאביב יש סיכוי רב להצלחה מירבית גם להעברת העוברים. לעומת זאת, בעדרים עם תוצאות התעברות נמוכות יותר יש לצפות לתוצאות פחות טובות גם בהעברת עוברים. העברת עוברים אינה כלי לשיפור ממשק הרבייה, אלא אמצעי להתקדמות גנטית.

אנו משתדלים לשמור על קריטריונים אחידים בבחירת התורמות והאומנות בכל המשקים. גורמים מקומיים ידועים יכולים לגרום לירידת רמת הביצוע. ימי שרב יכולים לפגום בחיוניות העובר לפני הוצאתו מן התורמת או אחרי השתלתו. למרות המאמצים להגיע לרמת ביצוע אחידה בכל המשקים, ישנם גורמים סמויים שמשפיעים לרעה על התהליך ומורידים את רמת ההתעברות.

אנו משתדלים לעבוד עם החומר הגנטי המבטיח ביותר בתנאים אופטימליים, כדי להשיג עוברים מעולים, ומן הסתם, מעוניינים לתת להם את הסיכוי הגדול ביותר להיוולד.

המקרים בבריאות הפרה ובמערכת הרבייה שלה. כל המחלות הקשורות בהמלטה פוגעות באופן ישיר ברחם או בשחלות. המלטה קשה, קרעים בהמלטה, עצירת שליה ואלחידם לידתי מועדים לגרום דלקת רחם כרונית, ששרידיה ישפיעו על שטיפת עוברים אפילו שנה לאחר האירוע.

מחלות מטבוליות. מניעת מחלות מטבוליות

הקשורות בהריון תביא פרה בריאה יותר למערכת העברת עוברים. קדחת חלב, השמנת יתר או רזון מוגבר מגדילים את סיכויי הפרה לחלות בדלקת רחם. כמו כן, קטוזיס, ניוון שומני מתמשך של הכבד, תסמונת הפרה השמנה.

גורמים אלה יתנו לנו פרה תורמת, שעלולה לא להגיב לטיפול ההורמונלי, ולכן, לעיתים לאכזבות קשות. פרות שסבלו מן התופעות המוזכרות אינן יכולות לשמש כאומנות בגלל הסיכוי שתאבדנה את העובר היקר שהושלת בהן. במקרים מסויימים בפרות מעולות ביותר כדאי לחרוג מכללים אלה ולהכניסן לביוץ יתר

עם 9,000 ק"ג בממוצע – האם לא המעיטו בערכן של הפרות הישראליות?

מתוך 14.4.87 Pieter ter Veer, Veehouderij

מצאנו לנכון לפרסם את המאמר המתורגם במלואו, לא רק משום השבחים שהוא מחלק לנו ולבקר הישראלי – אלא, ובעיקר, משום היושר המקצועי והכנות של כותבו, רק ידיד אמת יאמר לך את כל האמת כפי שהוא רואה אותה.

העורך

כאשר הם גרו באוהלים ונלחמו נגד הבצורת, המלאריה והשכנים.

החלוצים איבחנו באופן חד משמעי וברור, שעל גבי שטחי המדבר האלה לא תוכל לקום מדינה מודרנית. היה עליהם ליצור מחדש את הנוף הטבעי. ברור שדבר כזה לא התבטא בידיים וטוריות. התכנון היה חייב להיות אינטליגנטי ומחושב עד הסוף.

כלכלת ישראל מבוססת על עבודה קשה, אינטליגנציה ותבונה כלכלית. עד אחרי תקופת מלחמת העולם השנייה הארץ היתה חולות, ביצות ושטחי מדבר. לא היתה תשתית פנימית ועדיין אין שום אוצרות טבעיים. האקלים הוא ים-תיכוני.

החלוצים הראשונים עבדו קשה. בעזרת דליים, אתים וטוריות בנו את יישובם הראשון,

אינטליגנציה וכלכלה

ראש, כזה מעולם לא ראיתי קודם לכן. הפרים בדרך כלל גדולים, ארוכים ורחבים, ויש להם רגליים טובות. באחת ממכוני ההזרעה נפגשו עם דן קלי, המנהל והאיש מאחורי הנסיון ישראל – הולנד לחילופי זרמה.

בקיבוצים שונים וכן בשני מושבים הסתכלנו במספר גדול של פרות. לפרות החלב אין כלום מהדמות המרשימה של הפרים. המבכירות קטנות, דקות ורזות. לעיתים יש להן עטינים לא מטופחים. הרגליים חזקות ולא בשרניות. הן נותנות בערך 10 ק"ג חלב בכל חליבה. כאשר חולבים 3 פעמים ביום מגיעים ל-8,000 ק"ג. עם פרות מבוגרות יותר אפשר להגיע לממוצע של 10,000 ק"ג.

בכל הקיבוצים חולבים 3 פעמים ביום. הפרות המבוגרות עמוקות יותר מאשר המבכירות הקטנות. אולם, אלה אחרי ההמלטה הראשונה הן עולות במשקל בצורה משמעותית, יש להן גוף ארוך, חזה עמוק וצלעות טובות. השכמה והכתפיים חדות באופן מיוחד במינו. הרגלים חזקות, לא בשרניות ובעלות עקמומיות דמוית סייף. אני ממש מתלהב מההכלאות. מדובר כאן בהכלאות של ההולשטיין המקורי:

עם עצמות אגן גבוהות ועצמות עכוז נמוכות. נקודת האחזיה של פרק האגן נמצאת בין עצם המותן לבין עצם העכוז.

ראויים לציון הם עגלי המדבק. כולם מפוטמים אצל מגדל בקר חלב או במשק המתמחה בענף זה. העגלים הזכרים מאד יקרים בישראל. עם השחיטה הם נשקלים ומקבלים הערכה לגבי תכונות הטבחה. מסתבר, שהם מתאימים לייצור בשר, גדלים יפה ובקלות ומספקים בשר טוב. ייצור הבשר הינו תכונה הקשורה במין ואינה ניתנת להערכה אצל בקר חלב נקבי, קל וחומר לגבי סלקציה של התכונות הנ"ל.

פרות המסתדרות בעצמן

הבקר צריך לדאוג לעצמו. זה מתחיל כבר בעגלים הקטנים. הם בדרך כלל באים לאוויר העולם כשהם לבדם עם האם, לא תמיד האדם בקרבם. אחרי כן הם מגיעים למקום לקליטת

במחקר ופיתוח של דברים חדשים אף פעם לא נחסך מאמץ. נקודות אלה בתקציב זכו תמיד ליחס מועדף. מספר האוניברסיטאות גדול לעומת אוכלוסיה של 4 מיליון איש. שטח הייצור החקלאי מראה דוגמאות רבות של הקומבינציה: אינטליגנציה, עבודה קשה ותבונה מסחרית. הם הביאו את האבוקדו אל התפריט האירופאי. זני עגבניות מישראל גודלו כל כך טוב, עד שעברו באיכותם את הזנים האמריקאיים. תפוקת התפוזים מגיעה ל-8,000 ק"ג לדונם, כאשר בארצות השכנות מגיעים ל-2,000 ק"ג לדונם בלבד.

ניצול חומרי-לואי ופסולת

בארץ כזאת, גם עם הפרות הסיפור אינו רגיל. בישראל הפרות הן מנצלות חומרי-לואי ופסולת. בכל מה שהחקלאות ההיפר-מודרנית שלהם יוצרת ולא ניתן לאדם לאכול מידית מאכילים את הפרות, הגידול הצעיר והעגלים לבשר – גרעיני כותנה, קליפות שקדים, נבטי שעורה, קמח נוצות, מי גבינה ובוודאי קליפות פרי הדר. קליפות הדר ניתנות טריות וגם לאחר החמצה בבורות. ההחמצה בבורות נעשית לעיתים קרובות יחד עם זבל עופות. זבל זה עשיר ביותר בחלבונים וההחמצה עם הקליפות מוצלחת מאד.

המזון הגס, יקר מאד, אספסת יקרה פי שניים משעורה. יש תירס למספוא; אולם עליו לעמוד בתחרות (על השטח) עם גידולים לתעשייה. ביקרנו בישראל על מנת להגיע להערכה של גידול הבקר. אחרי שבוע של חופש, וספורים לשם הכרת ישראל, הקדשנו את השבוע השני ללימוד של גידול הבקר השחור-לבן בישראל.

פרים גדולים, מבכירות רזות

ביקרנו בין היתר בתחנות להזרעה מלאכותית. מדי שנה מכניסים 45 פרים למבחן, וזאת כדי לשרת אוכלוסיה של 100,000 פרות ועוד 35,000 עגלות שהגיעו לגיל ההזרעה הראשונה. בישראל הפר עדיין פר. פר מפורסם ביותר שמו **אדיר**, מספר 10 בדירוג העולמי. יש לו

גם אחראים לפירסום של העשיריה המובילה של פרי ההזרעה.

כמו בכל מקום: הפר הטוב ביותר הינו הפר שהוא מוריש התנובה הגבוהה ביותר. כפי שמוכיח גם הנסיון הבינלאומי, פר כזה כמעט אף פעם אינו המוריש את המראה חיצוני הטוב ביותר (exterieur).

תכונות המראה החיצוני מופיעות כמובן גם בלוח הפרים הישראליים. מה שבולט כאן הוא, שהרגליים לא מצויינות כלל. דווקא בפרי זה פרי השיא מעוררים שאלות. או שהפר (ובניו) בעצמו מראה רגליים בינוניות למדי עד גרועות, או בנותיו לוקות בחסר באופן מוחלט. מגדלי בקר אשר רכשו נסיון עם בנות פרים כאלה מעדיפים בגלל זה את השימוש בפרים שהם ברמה פחותה מן השיא בהורשת תנובות. התוצאות אמנם קצת נמוכות יותר בהורשת התנובה, אבל פרה מושלמת יותר גופנית מגיעה לתוחלת חיים יותר גבוהה.

במשקים בהם היו כמה אמהות לפרים, נתגלה תיסכול ידוע: למגינת לבו של המגדל, פרות עם אינדקס גבוה נתקבלו בתור אמהות לפרים, ומפיקות עם תפוקה כללית טובה לא נבחרו לכך. לבסוף בעית בחירת האבות פרים. כמו בכל מקום יש נטיה להתרכז בפר שיא בלבד. בחירת אבות פרים מחו"ל מעוררת לפעמים תדהמה.

פוריות טובה

ישראל קמצנית בהצגת השגי הטיפוח שלה. כל הפרים מופיעים בדף קווארטו כפול אחד. מי שרוצה לגדל לפי מה שכתוב בין השורות נקלע לקשיים בישראל. אילני ייחוסין – אפילו שני דורות לא מופיעים בפירסום.

נציין לחיוב את אינדקסי הרגישות למסטיטיס, אחוזי היציאה, אחוז ההתמדה והפוריות, אשר מופיעים ברשימות האינדקסים. ביחוד אינדקס הפוריות מעניין. ישנם הבדלים גדולים בין הפרים השונים. בניסוי הפולני של FAO התוצאות מצביעות בבירור על ההבדלים בין הארצות; חלק מסיפור ההצלחה הישראלית ניתן להבין מהפוריות הטובה.

עגלים. בדיר העגלים נפגש העגל הקטן מידית עם חילופי כח האדם התדירים אשר אופייניים לאירגון של הקיבוץ. המטפלים בבקר הם בראש ובראשונה חברי קיבוץ ורק אחר כך הם רפתנים. ישנם קיבוצים, שמוסדים את גידול הבקר הצעיר לאחד או יותר גורמים פרטיים. בדרך זו הם מקווים להוריד את תמותת העגלים, ולגדל את העגלות באופן שתגדלנה מהר ותגענה להמלטה בגיל צעיר.

בזמן הגידול הבקר הצעיר מוחזק בקבוצות. הקבוצה מקבלת מנת מזון קצובה – וזהו. לפי התנאים בשטח, המנות האלה דלות וגם לא מעודדות את האכילה בגלל הטעם המשובח (זבל עופות).

את הפרות החולבות מאביסים במנה עשירה במזון מרוכז. יתכן מאד, שהמאזן עבר יותר מדי לכיוון של מזון מרוכז. חוסר במספוא טרי במנה גורם למעבר מהיר של המזון במעיין ולצואה דלילה – ואולי אף לתיפקוד פחות מאופטימלי של הקיבה.

מה שבולט הוא, שבאיבוסים לעיתים חוגג בלגן. מצאנו חבל, שאריות מזון, בוך, פח, אבן, חוט, ואשבולי תירס. לא כל יום מנקים את הרפת. עכשיו בחורף, הפרות מלאות זבל. עדיין תקפה ההערה, שאף אחד לא בודק באופן מיוחד, האם הכל מתנהל בצורה תקינה וכן, האם כל בהמה מקבלת את טיפולה. רק הפרה היודעת לדאוג לעצמה תחיה. תוחלת החיים הפרודוקטיביים של הפרות הינה רק שלוש תחלובות. יתכן, שהייצור בפועל של 9,000 ק"ג באופן ממוצע לפרה אינה הערכה גבוהה מדי, אלא הערכה נמוכה מדי של היכולת הפוטנציאלית לייצור חלב.

גידול ממוחשב

בגידול הבקר מהווה ישראל אזור גידול דומה לכל האחרים. יעדי הגידול נקבעים על ידי פחות מעשרה אנשים. הם מחליטים על מסלול המחשב (עוברים עכשיו ל-BLUP לאחר שהסתבר, שטעות "זחלה" לתוך שיטת המבחן הנהוגה עד כה. הבסיס הקבוע אינו קבוע). הם קובעים את האבות והאמהות לפרים. כמובן, הם

יותר טוב מארה"ב

נשארתי כמובן שאלת השאלות: עד כמה הבקר ההולשטיין הישראלי הוא טוב? בלי ספק, הוא עומד לכבוש לעצמו מקום בצמרת. אבל, האם אמנם הוא טוב יותר מן העילית האמריקאית?

בשלב זה עלינו להמתין ולראות איך הבקר הישראלי יעמוד בהשוואות לאורך זמן. המטען התורשתי של הבקר הישראלי שונה מזה של האמריקאי ויש לו תכונות גופניות ייחודיות. זה בלבד כבר הופך אותו למעניין. כמו בכל מקום בעולם, יכולים למצוא פר ששווה הכללה בתכנית הגידול אך ורק על ידי ביקור במשקים והסתכלות בבנותיהם. ישראל שווה ביקור חוזר בגלל זה.

★ ★ ★

בכתבה ההולנדית מובאות שלוש תמונות. מעניין לנו להיווכח, מה ראו המבקרים בעיניהם ואיך הם מבטאים זאת בלשונם הם:

ליד תמונה, המראה חצר חורפית אופיינית לימי הגשם, עם הרבה בוץ ופרות מלוכלכות, כתוב: "בתנאים אלה (בוץ ובטון) מגיעות הפרות הישראליות לידי תנובות מרשימות. 8000 ק"ג בתחלובה הראשונה אינם מקרה יוצא מן הכלל." ליד תמונה של הפר גיוס כתוב: "גיוס" הוא אחד הפרים הישראליים אשר הובא לאחרונה לשוק ההולנדי על ידי מכון ההזרעה MID-WEST K.I. הוא אחד ממורישי החלב הטובים ביותר בישראל. בנותיו מניבות בממוצע 8,761 ק"ג חלב בתחלובה הראשונה עם 3.06% שומן (268 ק"ג שומן). "גיוס" אינו משפר מובהק של גובה הפרה ושל איכות העטין. מחיר מנת זרמה 150 fl. (= 80 \$).

ליד תמונתו של פרחה כתוב: "פרחה" הינו בן ישראלי של Skokie Sensation Ned בנותיו מניבות כמבכירות 8,375 ק"ג חלב עם 3.19% שומן (267 ק"ג שומן). "פרחה" הינו בישראל משפר מובהק של גובה הפרה ושל איכות העטין. מחיר מנת זרמה 125 fl. (= 65 \$).

